

לעילוי נשמת

הבחור שמואל אלעזר ז"ל בן יבלחט"א נתן ואביבה הורביץ

דברים שאין להם אונאה [=שטרות קרקעות עבדים והקדשות] **שטעה בהם ביותר מכדי אונאה לדעת רבי אמי, כל אלו, אף שאינם בכלל איסור אונאה, ואם טעה בהם בכדי אונאה, אין המקח בטל, ואין מחזיר את האונאה, מכל מקום אם טעה בהם ביותר מכדי אונאה, [לפירוש רש"י כשטעה ביותר משתות. ולפירוש התוס' לעניין קרקע כשטעה ומכר שווה מנה ביותר ממאתים], דינם כשאר מטלטלים והמקח בטל, כי הטעם שבשאר מטלטלים בטעות הגדולה מכדי אונאה המקח בטל, אינו מחמת איסור אונאה שבהם, אלא משום שבטעות כזו לא התכוון למכור כלל, ואין כאן מקח, ולעניין זה לא מצינו שום פסוק המלמד שדברים אלו שונים משאר מטלטלים.**

ולדעת רבי ירמיה, ריש לקיש סובר כן. אבל רבי יוחנן סובר, שרק בקרקעות הדין כן, [ומסתבר שהוא הדין לעבדים ושטרות], אבל בהקדשות, אפילו כשהיתה הטעות גדולה מכדי אונאה, חל הקניין, ואפילו שווה מנה מתחלל על פרוטה.

ולדעת רבי יונה, רבי יוחנן סובר כן אף לעניין הקדש. אבל לריש לקיש, רק בקרקעות הדין כן, [ומסתבר שהוא הדין לעבדים ושטרות], אבל בהקדשות, לפי התירוץ הראשון, אפילו היתה הטעות גדולה מכדי אונאה, חל הקניין, ואפילו שווה מנה מתחלל על פרוטה. ולפי התירוץ האחרון, לעניין הקדש מחזירים את האונאה אפילו בטעות קטנה מכדי אונאה, כדעת רב חסדא, שבהקדש אין דין אונאה, ואפילו בפחות מכדי אונאה מחזירים את הטעות.

טעה ביותר מכדי אונאה	קרקעות	שטרות	עבדים	והקדשות
רבי אמי. ריש לקיש לפי רבי ירמיה. רבי יוחנן לפי רבי יונה.	מקח בטל	מקח בטל	מקח בטל	מקח בטל
רבי יוחנן לפי רבי ירמיה.	מקח בטל			מקח קיים
ריש לקיש לפי רבי יונה.	מקח בטל			י"א מקח קיים אפילו בטעות גדולה. וי"א מחזיר האונאה אפילו בטעות קטנה.

חילל בהמת קדשים על בהמה שווה פחות

מי שחילל בהמת קדשים בעלת מום על בהמת חולין, יצאה הראשונה לחולין, אלא שאם הראשונה שווה יותר מהשניה, צריך להוסיף להקדש את ההפרש.

לדעת רבי ירמיה: אם היה ההפרש בכדי אונאה, הכל מודים שמהתורה אין צריך להוסיף אותו להקדש, שהרי אין אונאה להקדשות. וכשהיה ההפרש יותר מכדי אונאה, נחלקו חכמים אם צריך להוסיף אותו מהתורה. לדעת רבי יוחנן, אף בזה אין החיוב אלא מדרבנן, שלדעתו מהתורה אפילו ביטול מקח אין בהקדש, ושווה מנה מתחלל על פרוטה, [וערכך האמור בעניין, הכוונה לכמה שירצה להעריכו]. ולדעת ריש לקיש, מהתורה לא יצא לחולין אלא כנגד שווי הבהמה השניה, שאין הקדש מתחלל על פחות משוויו [כשהטעות יותר מכדי אונאה], שנאמר "ערכך", כלומר בשוויו, ומכל מקום אין זה כהדיוט, שהמקח בטל בטעות כזו, אלא שחל הקניין כנגד הדמים, ומהתורה צריך להוסיף את ההפרש כדי לחלל את הכל.

ולדעת רבי יונה לפי התירוץ הראשון: אמנם בזה נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אלא שריש לקיש הוא האומר שיש להוסיף את ההפרש מדברי חכמים, ורבי יוחנן הוא האומר שצריך להוסיף את ההפרש מהתורה.

ולפי התירוץ השני [שהוא יתכן רק לדעת רבי ירמיה]: הכל מודים שמהתורה הקדש שווה מנה מתחלל אף על הפרוטה. אלא שכל זה לעניין חילול ההקדש, אבל לעניין חובו של המחלל נחלקו. רבי יוחנן אומר, שחכמים חיבבוהו להוסיף להקדש את ההפרש. וריש לקיש אומר שמהתורה מחוייב להוסיף את ההפרש.

והתוס' פירשו, שהכל מודים שהקדש מתחלל על פחות משוויו כשהתכוון לחללו על פחות משוויו. ומחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא, כשהתכוון לחלל שווה בשווה, וטעה. לדעת רבי יוחנן, אף בזה, הקדש מתחלל על פחות משוויו, ואין צריך להוסיף את ההפרש אלא מדברי חכמים. ולדעת ריש לקיש, בזה לא התחלל ההקדש אלא כנגד שווי החולין, וצריך להוסיף את ההפרש לחלל את שאר ההקדש.

ולפי התירוץ השלישי: רבי יוחנן וריש לקיש נחלקו כשהיה ההפרש בין בהמת החולין לבהמת ההקדש בשיעור אונאה. לדעת רבי יוחנן, אין אונאה להקדשות, ומהתורה אין צריך להוסיף את ההפרש. ולדעת ריש לקיש, אין דין

אונאה להקדשות, ואפילו טעות פחות מכדי אונאה חייבים להחזיר מהתורה.

אין איסור ריבית להקדש

א. דבר שאדם מקבל עליו לספקו לחבירו, ועדיין אינו בידו, אם עדיין לא נקבע מחירו של אותו דבר בשוק, אסור לו לקבל ממון עבורו, על מנת לספק אותו לאחר זמן בשווי שיקבעו ביניהם עתה, שמא לאחר זמן כשיצא השער יהיה מחירו יקר ממה שהסכימו ביניהם, וכשיספק אותו לפי השווי שקבעו תחילה, נמצא שנותן דבר השווה יותר ממה שקיבל, ויש כאן ריבית.

אולם לעניין הקדש אין הדין כן, **ואדם מקבל ממון מההקדש, על מנת לספק להם ארבע סאין סלת לכל סלע שקיבל, וכך יספק להם, אפילו אם אחר כך יתיקרו הסלתות, ויעמדו על שלוש סאין בסלע, ונמצא שנותן להקדש יותר ממה שקיבל.**

והתוס' כתבו, שאין היתר לעשות כן, אלא אם כן נקבע המחיר של תבואת לקוטות [=עניים המלקטים לקט שכחה ופאה], שאף שאינו שער שהכל עתידים למכור כן, לעניין זה אפשר לסמוך עליו. אבל אם לא יצא השער כלל, אין פוסקים כן אפילו עם ההקדש, שמא יבואו לעשות כן עם ההדיוט.

ב. יש **דברים ששייכים להקדש, ואינם קדושים**, כגון אבנים שבונים בהם בנייני הקדש, שאין מקדישים אותם אלא אחר גמר הבניה, שמא יהנו מהם הבונים תוך כדי הבניה וימעלו בהם, מאחר שאינם קדושים **מותר לגזבר להלוות אותם לאחרים**, ואם הלווה על מנת לקבל יותר, אין בזה משום ריבית.

אבל גזבר שהלווה מעות של הקדש בריבית, אסור לגבות את הריבית, משום שאסור לגזבר להלוות מעות של הקדש, וכשעשה זאת מעל, ויצא הכסף לחולין, והרי זה כאילו הוא עצמו הלווה, ולא כהלוואת הקדש, ולו עצמו אסור להלוות בריבית.

דברים שאין בהם חיוב כפל לגנב

[ולא חיוב ארבעה וחמישה]

נאמר בפרשה כפל, "על כל דבר פשע" [כלל], "על שור על חמור על שה על שלמה" [פרט], "על כל אבדה" [כלל], ויש ללמוד בכלל ופרט וכלל, שאין חיוב כפל אלא בדבר שהוא כעין הפרט, כלומר דבר המטלטל וגופו ממון. ומכאן יש ללמוד, שגונב **קרקע** אינו משלם כפל, כי אינה מטלטלין. וכן דין **עבדים** שהוקשו לקרקעות. וכן יש ללמוד, שגונב **שטרות** אינו משלם כפל, כי אין גופם ממון.

ונאמר בפרשה, "כי יתן איש אל רעהו", ומזה יש ללמוד שהגונב מההקדש אינו בכלל הפרשה, שאין הקדש נחשב לרעהו, ואינו משלם כפל. ומאחר שאין בזה חיוב כפל, אם גנב בהמת הקדש, וטבחה או מכרה, אינו משלם על כך קנס, שאין קנס טביחה ומכירה אלא ארבעה צאן תחת השה וחמישה בקר תחת השור, ובכלל התשלום הזה, חיוב הכפל, ומי שאין בו כפל, אין יכולים לחייבו ארבעה וחמישה, ולחייבו שלושה וארבעה אי אפשר, שלא מצינו חיוב כזה.

דברים שלא נאמרו בהם פרשיות השומרים

א. בפרשת שומר חנם נאמר, "כי יתן איש אל רעהו" [כלל], "כסף או כלים" [פרט], "לשמור" [כלל], ויש ללמוד בכלל ופרט וכלל, שאין חיוב שמירה של שומר חנם אלא בדבר שהוא כעין הפרט, כלומר דבר המטלטל וגופו ממון, להוציא **קרקע** שאינה מטלטלת, וכן **עבדים** שהוקשו לקרקע, ולהוציא **שטרות**, שאין גופם ממון. ומהכתוב "רעהו" יש ללמוד, שאין חיוב שמירה של שומר חנם, אלא כשהוא שומר לרעהו, ולא כשהוא שומר להקדש. ולכן מי שקיבל לשמור אחד מכל אלו, וארע בהם אונס, אינו צריך להישבע על כך כדי להיפטר, ואפילו אם פשע בשמירתם פטור משלם.

ב. בפרשת שומר שכר נאמר, "כי יתן איש אל רעהו" [כלל], "חמור או שור או שה" [פרט], "וכל בהמה לשמור" [כלל], ויש ללמוד בכלל ופרט וכלל, שאין חיוב שמירה של שומר שכר, אלא בדבר שהוא כעין הפרט, כלומר דבר המטלטל וגופו ממון, להוציא קרקע שאינה מטלטלת, וכן עבדים שהוקשו לקרקע, ולהוציא שטרות, שאין גופם ממון. ומהכתוב "רעהו" יש ללמוד, שאין חיוב שמירה של שומר שכר אלא כשהוא שומר לרעהו, ולא כשהוא שומר להקדש, ולכן מי שקיבל לשמור אחד מכל אלו ונגנבו או אבדו, פטור משלם, ואפילו אם פשע בשמירתם פטור משלם.

ג. בפרשת שואל נאמר "וכי ישאל" בוא"ו, ללמד שדין שואל כדין שאר השומרים הכתובים לפניו, לעניין שהשואל אחד מהדברים שאינם בכלל פרשת שומרים, [כגון קרקע או עבד], אין לו חיובים של שואל. (תוס' בדף צ"ו).

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום לחצו על [הקישור הבא](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית